

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Institutione Sacerdotum, qui sub Episcopis
animarum curam gerunt, quo ad mores eorum & reliquam
vitam**

Soto, Pedro de

Louanij, 1562

4 De voluntario in humanis actibus omnibus, de habitibus, & prima
diuisione humanorum actuu[m] in bonos et malos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30247

Lect. Quarta.

DE VOLVNTARIO IN O=mnibus humanis actibus, de habitibus, & prima diuisione humanorum actuum in bonos & malos.

AM ex illis quæ dicta sunt proximis lectionibus, inferamus quædam, quæ non parum adiuuant ad iudiciũ humanorum actuum, & cognitionẽ peccatorum.

Primò itaque ex dictis ostenditur, in quibus actibus hominũ voluntarium inueniatur, & ad quos se extēdat imperium rationis: hæc enim duo se inuicem cōsequuntur. Ibi enim solũ voluntarium est (quod à voluntate propriè dici superius ostēdimus) vbi motus voluntati subest: quæ cùm ratione regatur, in eisdẽ etiã est imperium rationis.

Imperiũ igitur hoc loco ordinatur

na

nationē quandā rationis nō indi-
 catiuam tm̄, sed imperatiuā & ef-
 ficacē, mouentē videlicet ad exer-
 citiū actus, dicimus. Cū autē etiam
 superius ostensum sit, ad volūta-
 tē propriē pertinere, mouere esse
 & siue ad actus exercitiū: satis ostē-
 ditur (vt b. Tho. colligit) impera-
 re, rationis quidē esse, sed virtute
 volūtatē efficacis. Ex quo pro-
 ximē sequitur, ad omnes illas po-
 tentias, quas rationales diximus
 siue per essentiam, siue per parti-
 cipationem, extendi imperium
 rationis: & in illis omnibus volū-
 tariū esse, ac in illis duntaxat.
 Imperatur igitur & est volunta-
 rius primō act⁹ ipse ratiōis, quo-
 ad exercitiū quidē sēper, vt cogi-
 tet videlicet, aut non cogitet:
 quoad assensum verō similiter,
 vbi ratio non est cōuincens. Vn-
 de credim⁹ nō unquā ex impe-
 rio ratiōis. Imperatur deinde &
 actus ipsi⁹ volūtatē, quaten⁹ & à
 ratiōe ordinari, & alio act⁹ volū-
 tatē appeti potest. Tertiō etiā act⁹
 appe-

*De impe-
 rio rati-
 onis.*

*Imperiū
 rationis
 ad quas
 potētias
 se extē-
 dat.*

appetitus sensitiui imperatur, quāquam (vt dictum est) ex se appetitus nonnunquam moueatur.

Denique & exteriorum membrorum actus, quoad morum videlicet localem, & alios, in quibus sequuntur apprehensionem. Solæ igitur vegetatiuæ vires alienę sunt à voluntate & eius imperio.

Actus itaque illi qui imperantur, non aliud, quod ad mores attinet, sunt, quā ipsum imperium.

Itaque deambulatio voluntaria & imperium eius, seu voluntas ipsam volens, & ratio ordinans, ita se habent (vt b. Thom. inquit artic. 4. eiusdem quæstionis 17.) sicut actus primi mouētis, & instrumenti exterioris. Ipsa itaque sunt veluti materialia: formale verò, quod ex rōe & volūrate est.

Infertur etiā ex eisdem, in omnibus his potentijs in quibus est volūtariū, esse habitus, quos, quantum huic proposito sufficit, vocamus dispositiōes bonas vel malas, quibus potentiæ disponuntur

Vires animæ vegetatiuæ non sub sunt imperio voluntatis.

De habitibus bonis & malis.

nuntur ad suas operationes bene
aut secus exercendas: sicut sciē-
tia in intellectu, est quādam bo-
na dispositio eius ad aliqua co-
gnoscenda: & ignorantia mala.
Temperantia est bona dispositio
animi ad moderatē utēdum de-
lectationibus: & ē contrario, in-
temperantia, mala dispositio illi
opposita. Circa quos habitus hoc
primō aduertendum: ita natura
comparatum esse, ut virtutes il-
lae atque potentiae, quae ad diuer-
sa obiecta & diuersimodē deter-
minari possunt beneque & male
ad illa se habere: ex operationib⁹
suis disponantur ad similes etiā
operationes, quas dispositiones
habitus vocamus. Nec enim in
gravi corpore aliquis habitus
ad descendendum deorsum ge-
neratur, aut necessarius est: cum
ad hunc actum præcisē sit à natu-
ra determinatum. Sed nos (qui
vel voluntate vel ratione in di-
uersa tendimus, & in eadem di-
uersimodē & variē, bene s. vel
malē

malè) cū assuescimus bonis ope-
 ribus, assequimur dispositiones
 ad similes actus facilè & prom-
 ptè exercēdos, quas virtutes etiā
 dicimus: sicut ex assuefactiōe ma-
 lorum operū cōtrarios habitus
 paramus, quos vitia vocamus.

Quod cū experiētia ipsa cōstet,
 non est opus pluribus probare:
 quod omnis etiā & philosopho-
 rū & scripturæ doctrina testatur:
 de quibus B. Thom. q. 49: & plu-
 rib⁹ sequētib⁹, prima secūdx. Nec
 species singulas eorum, siue bo-
 norum siue malorū, op⁹ est per-
 sequi: satis sit (quod ad sequentia
 opus erit) adnotasse, habit⁹, quā-
 quam non sint causa omnium a-
 ctuum (cū à quibusdam potius
 ipsi producantur) computandos
 tamen esse inter principia intrin-
 seca humanarum operationum.

In quib⁹ In solis itaq; illis virtutibus & po-
 bus ani- tētis eos esse constat, quæ ratiōi
 mæ potē & voluntati parent: & ita princī-
 tijs sint pia sunt humanarū operationū.
 habitus. In potentijs itaq; vegetatiuis nō

sunt

sunt habitus, sed in ratione ipsa, in voluntate, & in potentijs appetitiuis, & membris etiam ipsis, quibus utitur ratio & voluntas: vsque adeo vt & animalia ipsa, quatenus ab humana ratione diriguntur, habitus quosdam habeant, quibus equus rectè aut secùs mouetur in bello, & canis venationem sequitur &c.

Tertiò ex eisdem sequitur, unde & quomodo sumèda sit actuum humanorum prima distinctio, quæ proculdubio est in bonos, & in malos: quæ eodem modo in humanis actibus intelligenda est, quo in cæteris omnibus rebus. Bonitas enim rei propriè in integritate nature constituta est: malum verò in aliquo defectu.

Cùm igitur actus humani à rationali virtute sint, deficientes ab ea, mali meritò dicuntur: conformes autem illi, boni: vt beatus Thomas quæst. 18. 1. 2. explicat: de qua re nos paulò inferiùs plura. Nunc explicem⁹ breuiter, quæ
ex

De bonitate et malitia et merito actuum humanorum

ex bonitate & malitia in huma-
 nis actibus consequatur: & pro-
 xima sunt his quæ diximus. Pri-
 mum horū est rectitudo & pec-
 catum: secundum, laudabile &
 vituperabile: tertium, meritum
 præmiij pel poenæ. Hæc tria in-
 fert B. Thom. (attentè conside-
 rans) hoc ipso ordine ex bonita-
 te et malitia q. 21. 1. 2. Horum ista
 est ratio & diuersitas. Bonum &
 malum priora sunt, & conueni-
 unt actibus nostris absolutè con-
 sideratis in sua natura. Rectitus-
 do & peccatū propriè inueniū-
 tur in his, quæ ad finem ordina-
 tur, vt in operibus artium. In eis-
 dem rectum est, quod in finē ten-
 dit secūdum propriam regulam
 & mensuram: & peccatum, quod
 præter illam. Et quia omnes a-
 ctiones nostræ in finem aliquem
 ordinantur, vt visum est: regula
 verò ratio est: si secundum illā
 tendant in finem, rectæ: si secus,
 peccata sunt. Omne itaque pec-
 catum malum, non verò omne
 malum

In quibus
 res
 ctitudo
 & pec-
 catum.

malum
 rectum
 est rec-
 stris o-
 sum, p-
 his ac-
 rum a-
 volun-
 bilia n-
 ruptio-
 defect-
 luntat-
 bile, &
 le. E-
 quon-
 ideo
 mne
 mio,
 le poe-
 merit-
 ordin-
 num
 mune
 quicq-
 quan-
 nobis
 ius no-

malum peccatū est: sicut omne
 rectum, bonum, non omne bonū
 est rectum. In actibus verò nos-
 tris omnino conuertuntur. Rur-
 sum, peccatum vel rectum, si in
 his accidat quæ potestatem suo-
 rum actuum non habent, aut nō
 voluntariè operatur: nec culpa-
 bilia nec laudabilia sunt: sicut cor-
 ruptio aliqua in generatione, aut
 defectus in motu. Vbi verò vo-
 luntarium est, ibi rectum, lauda-
 bile, & peccatum, & vituperabi-
 le. Et hæc duo proximè conse-
 quuntur poena & præmium: atq̃
 ideo cum eis conuertuntur: om-
 ne laudabile dignum est præ-
 mio, & contra: omne vituperabi-
 le poena, & contra. Sed ratio hæc
 meriti alia est. Sumitur enim ex
 ordine, quem actus habet ad bo-
 num vel priuatū alterius, vel cō-
 mune totius vniuersi. Quia enim
 quicquid homines agimus boni,
 quantumuis priuati, non solum
 nobis vtile est, sed vniuerso, cu-
 ius nos pars sumus: ideo dignum
 est

est

66. DE ACTIBVS HVMANIS.

est præmiõ: & contrà de malo dicendum. Nec tantùm digna sunt præmio vel poena: sed ab ipso etiam Deo autore vniuersi ratio postulat, vt reddatur vicissitudo omni benè vel secus operanti. Nam in eius etiam laudem & gloriam bonum fit, sicut malum contrà. Et confirmât hoc scriptura Ecclesiast. vltimo: Cuncta quæ sunt, adducet Deus ad iudicium &c. Quæ ideo dicta sunt, vt ostendamus hæc non aliena esse à theologo & Christiano, quæ videlicet iuxta scripturam & fidem de actibus humanis dicimus, nec ab his discordare quæ scriptura & fides docent. Vbi multi errant volentes in doctrina morum hæc omnia reijcere, cùm reuerà gratia semper naturam supponat, maximeq; in moralibus, & iuxta illam Deus suauiter quæ sunt, fidei tradat.

LECTIO

DE BO

LE

DE
ma

in bon
tione
mum
& ma
uenir
nibus
perfe
ait b.
itaq;
entita
bonit
& ion
nitate
quod
dã hu
indiff
p for